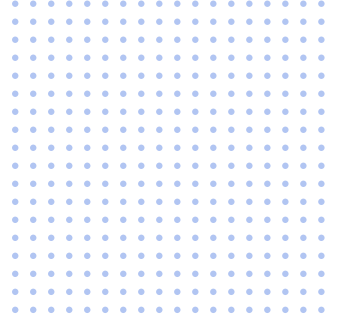

FOR CBSE CLASS 12 PREPARATION

CBSE Class 12 Sample Paper 2027 Solution (Marking Scheme) for Sanskrit Elective

EXAM

CBSE Class 12

YEAR

2027

TYPE

Solutions

SUBJECT

Sanskrit

संस्कृतम् (ऐच्छिकम्, कोड-सङ्ख्या - 022)

आदर्श-प्रश्नपत्रम्

कक्षा - द्वादशी (2026-27)

अवधि: - होरात्रयम्

अङ्कयोजना उत्तरसङ्केताश्च

पूर्णाङ्काः - 80

अवधातव्यम् -

- (i) अस्याम् अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निदर्शात्मकानि सन्ति । प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति ।
- (ii) यदि छात्रः अतिरिक्त-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय यत्र अधिकाः अङ्काः दातुं शक्यन्ते तादृशानां प्रश्नानां मूल्याङ्कनं करणीयम् ।
- (iii) अनुच्छेदं श्लोकं वा आधृत्य ये प्रश्नाः ते अवबोधात्मकाः सन्ति । अतः विद्यार्थिनः अनुच्छेदे प्रदत्तशब्दानां स्थाने समभाव-पर्यायवाचि-शब्दानां प्रयोगं कर्तुं शक्नुवन्ति । तदर्थम् अङ्काः देयाः । यदि विद्यार्थिनः उत्तरदान-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः ।
- (iv) त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः ।
- (v) आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः ।
- (vi) 'ख' खण्डे (रचनात्मक-कार्ये) वाक्यरचना प्रमुखा न तु वाक्यसौन्दर्य-तत्त्वम् । अतः आंशिकवाक्यशुद्धये अपि अङ्काः देयाः ।
- (vii) प्रश्ननिर्माणस्य प्रश्ने $\frac{1}{2}$ अङ्कः वाक्यलेखनाय अस्ति, $\frac{1}{2}$ अङ्कश्च प्रश्नवाचकचिह्नाय । परं सम्यक्-प्रश्ननिर्माणं यदा स्यात्तदा एव प्रश्नवाचकचिह्नस्य कृते अङ्काः प्रदेयाः ।

खण्डः - 'क'

अपठितावबोधनम्

10 अङ्काः

1.	अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत - (अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) अन्वेषणम् (ii) कन्याकुमार्याः (iii) उन्नत्यवनत्योः (आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) भारतस्य सञ्चारं कृत्वा विवेकानन्देन नैके अनुभवाः प्राप्ताः । (ii) बाह्यतरङ्गाः, राष्ट्रस्य दुःस्थितिरूपाः आन्तरिकचिन्तातरङ्गाः अपि तस्य चित्तम् अमश्रन् ।	10 2×1=2 2×2=4
----	--	--

	<p>(iii) त्रयाणां समुद्राणां सङ्गमे दीर्घकालं तरणं कृत्वा सः एकस्यां शिलायाम् उपाविशत् ।</p> <p>(इ) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत –</p> <p>स्वामी विवेकानन्दः / कन्याकुर्मायाः समुद्रतटः / विवेकानन्दस्य साधना अथवा अन्यत् किमपि समुचितं शीर्षकं छात्राः लेखितुं शक्नुवन्ति ।</p> <p>(ई) निर्देशानुसारम् उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत-</p> <p>(क) (ii) विवेकानन्दाय</p> <p>(ख) (iv) महिमा</p> <p>(ग) (i) शिलायाम्</p>	<p>1</p> <p>3×1=3</p>
<p>खण्डः - 'ख'</p> <p>रचनात्मककार्यम् 10 अङ्काः</p>		
2. अ	<p>भवान् अनिकेतः । भवतः पिता नूतनं गृहं क्रीतवान् । भवान् गृहप्रवेशोत्सवार्थं निमन्त्रयितुं स्वमित्रं महेशं प्रति पत्रमेकं प्रदत्तसङ्केतानां सहायतया संस्कृतभाषया लिखतु ।</p> <p>अथवा</p> <p>आ भवती सुनृता गोहाटीनगरे निवसति । भवत्याः क्षेत्रे उद्यानस्य समीपवर्ति-क्षेत्रेषु केचन असामाजिकाः जनाः तिष्ठन्ति । ते आदिनं मद्यपानं कुर्वन्तः सामान्यजनान् पीडयन्ति । ते मादकद्रव्याणां प्रयोगं विक्रयणं च कुर्वन्ति । तन्निवारणाय स्वस्य क्षेत्रस्य आरक्षकाधिकारिणं प्रति प्रदत्तसङ्केतानां सहायतया संस्कृतभाषया पत्रमेकं लिखत ।</p> <p>छात्राः पूर्णं पत्रं लेखिष्यन्ति । शुद्धपत्राय पूर्णाङ्काः प्रदेयाः । व्याकरणसम्बद्ध-दोषेभ्यः आंशिकरूपेणैव अङ्काः कर्तनीयाः न तु पूर्णाः ।</p>	5
3. अ	<p>प्रदत्ततथ्यानां सहायतया अधोलिखितं विषयम् अधिकृत्य विंशतितः पञ्चविंशतिशब्दात्मकम् अनुच्छेदमेकं संस्कृतेन लिखत –</p> <p>विषयः - जलमेव जीवनम्</p> <p>जीवने जलस्य महत्त्वम्</p> <p>जनस्य स्रोतांसि</p> <p>जलस्य विवेकपूर्णः प्रयोगः</p> <p>जलप्रदूषणं निवारयितुम् उपायाः</p> <p>उपसंहारः</p> <p>(विषयम् आधृत्य छात्राः सरलम् अनुच्छेदं लेखिष्यन्ति । विषयसम्बद्धतायै 2½ अङ्काः भाषिकशुद्धतायै च 2½ अङ्काः दातव्याः ।)</p> <p>अथवा</p> <p>आ हिन्दीभाषया आङ्ग्लभाषया वा लिखितानां वाक्यानां संस्कृतेन अनुवादं कुरुत ।</p>	5

	<p>1. रामायणं महाभारतं च भारतीयसाहित्यस्य मूलस्रोतसी स्तः ।</p> <p>2. भारतस्य पुण्यभूमौ एव वेदानाम् आविर्भावः अभवत् ।</p> <p>3. वयं नदीः रक्षेम ।/अस्माभिः नद्यः रक्षणीयाः ।</p> <p>4. यूयं विद्यालयं कदा गमिष्यथ?</p> <p>5. सर्वे सुखिनः निरामयाः च भवन्तु ।</p> <p>(अनुवादे छात्राः पर्यायपदानामपि प्रयोगं कर्तुं शक्नुवन्ति । भिन्नप्रकारेणापि शुद्धवाक्येभ्यः पूर्णाः अङ्काः प्रदेयाः ।)</p>	
	<p>खण्डः - 'ग'</p> <p>अनुप्रयुक्तव्याकरणम् 15 अङ्काः</p>	
4. अ	<p>अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कृत्वा लिखत ।</p> <p>(क) अद्य कक्षायां <u>कः + अपि</u> विशिष्टः कार्यक्रमः?</p> <p>(ख) <u>वयं सर्वे</u> योगस्य उपयोगितायाः विषये सम्यग्रूपेण ज्ञातुम् उत्सुकाः स्मः ।</p> <p>(ग) जनस्य साकेतनिवासिनस्तौ <u>द्वौ + अपि</u> अभूतामभिनन्द्यसत्त्वौ ।</p> <p>अथवा</p> <p>आ अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कृत्वा लिखत ।</p> <p>(क) <u>प्रायस्तव</u> आगमनसमये अहं न स्थास्यामि ।</p> <p>(ख) कार्यं समाप्य स्वगृहं <u>प्रत्यागमनं + च</u> तस्य वैशिष्ट्यमासीत् ।</p> <p>(ग) शिष्टानध्याय <u>इत्यस्खलितं</u> खेलतां बटूनां कोलाहलः ।</p>	3×1=3
5.	<p>रेखाङ्कितपदानां प्रकृतिप्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत ।</p> <p>(क) (ii) कृ + शानच्</p> <p>(ख) (iii) प्राप्तम्</p> <p>(ग) (i) विशिष्ट + टाप्</p>	3×1=3
6.	<p>मञ्जूषायां प्रदत्तैः समुचितैः अव्ययपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा वाक्यानि लिखत ।</p> <p>(क) अश्वोऽश्च' इति नाम पशुसमाम्नाये सांग्रामिके च पठ्यते ।</p> <p>(ख) भवादृशा एव भवन्ति भाजनान्युपदेशानाम् ।</p> <p>(ग) एवं सकलगुणनिवासः स विक्रमो राजा एकदा स्वमनस्यचिन्तयत् ।</p>	3×1=3
7. अ	<p>कोष्ठके प्रदत्तशब्देषु समुचितां विभक्तिं प्रयुज्य वाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत ।</p> <p>(क) <u>उपार्जितानां</u> वित्तानां त्याग एव हि रक्षणम् ।</p> <p>(ख) ते <u>हितवादिने</u> / <u>हितवादिभ्यः</u> कुप्यन्ति ।</p>	3×1=3

	<p>(ग) अहं तस्मै <u>राज्ञे</u> व्ययार्थं रत्नचतुष्टयं दास्यामि ।</p> <p>अथवा</p> <p>आ कोष्ठके प्रदत्तशब्देषु समुचितां विभक्तिं प्रयुज्य वाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत ।</p> <p>(क) अलं <u>चिन्तया</u>, अहम् एकैकं कृत्वा बोधयामि ।</p> <p>(ख) श्रीनायारः <u>केरलं</u> प्रति गमनाय इच्छां न प्रकटितवान् ।</p> <p>(ग) दृढसङ्कल्पोऽयं सादी (अश्वारोही) न <u>स्वकार्यात्</u> / <u>स्वकार्येभ्यः</u> विरमति ।</p>	
8.	<p>अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समुचितं विग्रहं समस्तपदं वा चित्वा लिखत ।</p> <p>(क) (i) न क्षत्रिया</p> <p>(ख) (iv) कर्मकौशलम्</p> <p>(ग) (iii) प्रीतं हृदयं यस्य सः</p>	3×1=3
	<p>खण्डः - (घ)</p> <p>(i) पठितावबोधनम् 25 अङ्काः</p>	
9.	<p>अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत -</p> <p>I. एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(i) पत्रम्</p> <p>(ii) पर्वतश्रेणीरूपर्युपरि</p> <p>(iii) शिववीरस्य</p> <p>II. पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(i) सैनिकस्य ललाट-कपोलौ दूरागमनायासवशेन सूक्ष्म-मौक्तिक-पटलेनेव स्वेदबिन्दु-व्रजेन आच्छादितौ आस्ताम् ।</p> <p>(ii) सायङ्कालीनः अन्धकारः द्विगुणितो मेघमालाभिः ।</p> <p>(iii) सैनिकस्य कपोलपाली कुञ्चित-कुञ्चितैः कचकलापैः कमनीये स्तः ।</p> <p>III. (अ) निर्देशानुसारम् उत्तरत -</p> <p>(i) युवा</p> <p>(ii) हयेन</p> <p>अथवा</p> <p>(आ) निर्देशानुसारम् उत्तरत -</p> <p>(i) झञ्झावातः</p> <p>(ii) युवा</p>	<p>5</p> <p>2×½=1</p> <p>2×1=2</p> <p>2×1=2</p>
10.	<p>अधोलिखितं पद्यद्वयं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत -</p>	5

	<p>I. एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(i) नृपः (ii) इन्दुः (iii) गगने</p> <p>II. पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(i) रघु-कौत्सौ साकेतनिवासिनः जनस्य अभिनन्दनीयौ अभवताम् । (ii) नृपः कौत्साय अर्थिकामादधिकं धनम् अयच्छत् । (iii) कलापिनः मित्रं पयोदः अस्ति ।</p> <p>III. (अ) निर्देशानुसारम् उत्तरत -</p> <p>(i) अभूताम् (ii) अर्थिकामादधिकप्रदः अथवा (आ) निर्देशानुसारम् उत्तरत - (i) गगने (ii) मित्रम्</p>	<p>$2 \times \frac{1}{2} = 1$</p> <p>$2 \times 1 = 2$</p> <p>$2 \times 1 = 2$</p>
11.	<p>अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत -</p> <p>I. एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(i) अतिजवेन (ii) वत्सस्य (iii) अश्वः</p> <p>II. पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(i) कौशल्या-अरुन्धती-जनकादयः अरण्यगर्भरूपालापैः तोषिताः । (ii) अश्वस्य प्रत्येकं शतसङ्ख्याः कवचिनो दण्डिनो निषङ्गिणश्च रक्षितारः आसन् । (iii) 'अश्वमेध' इति नाम विश्वविजयिनां क्षत्रियाणामूर्जस्वलः सर्वक्षत्रपरिभावी महान् उत्कर्षनिकषः ।</p> <p>III. (अ) निर्देशानुसारम् उत्तरत -</p> <p>(i) अश्वः (ii) आश्वमेधिकः / अयम् अथवा (आ) निर्देशानुसारम् उत्तरत - (i) मूर्खाः (ii) चपलः</p>	<p>5 $2 \times \frac{1}{2} = 1$</p> <p>$2 \times 1 = 2$</p> <p>$2 \times 1 = 2$</p>

12.	<p>अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत –</p> <p>(क) ईशावास्यमिदं सर्वं यत्किञ्च <u>कस्यां</u> / <u>कुत्र</u> जगत्?</p> <p>(ख) समाप्तविद्येन <u>कस्मै</u> मया महर्षि-विज्ञापितोऽभूद?</p> <p>(ग) भगवतः सुगृहीतनामधेयस्य <u>कस्य</u> शिष्योऽहम्?</p> <p>(घ) <u>केन</u> एव हि संसिद्धिमास्थिता जनकादयः?</p>	4×1=4
13.	<p>अधोलिखितस्य श्लोकस्य अन्वयं लिखत ।</p> <p>अन्वयः - लक्ष्मीः स्वयम् उत्साहसम्पन्नम् अदीर्घसूत्रम् क्रियाविधिज्ञम् शूरम् कृतज्ञम् दृढनिश्चयम् व्यसनेषु च असक्तम् वासहेतोः वाञ्छति ।</p>	3
14. अ	<p>अधोलिखितस्य श्लोकस्य भावार्थं संस्कृतभाषया लिखत ।</p> <p>छात्राः श्लोकस्य भावार्थं संस्कृतेन स्वयं लेखिष्यन्ति । समुचितभावार्थाय पूर्णाः अङ्काः प्रदेयाः । व्याकरणिकाशुद्धीनां कृते आंशिकरूपेण अङ्काः कर्तनीयाः ।</p> <p>अथवा</p> <p>आ 'शुकनासोपदेशः' इति पाठम् आधृत्य "युवावस्थायाः केषां दोषाणां विषये शुकनासः चन्द्रपीडम् उपदिष्टवान्?" इति सङ्क्षेपेण संस्कृतभाषया लिखत ।</p> <p>'शुकनासोपदेशः' इति पाठम् आधृत्य मन्त्रिणा शुकनासेन प्रदत्तोपदेशस्य सारं छात्राः सङ्क्षेपेण संस्कृतभाषया लेखिष्यन्ति । समुचिततथ्यानां कृते पूर्णाः अङ्काः प्रदेयाः । व्याकरणिकाशुद्धीनां कृते आंशिकरूपेण अङ्काः कर्तनीयाः ।</p>	3
	<p>खण्डः - (घ)</p> <p>(ii) संस्कृत-साहित्येतिहासस्य सामान्यः परिचयः 10 अङ्काः</p>	
15.	<p>अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत ।</p> <p>(क) (ii) अष्टादश</p> <p>(ख) (i) भारवेः</p> <p>(ग) (iv) माघः</p>	3×1=3
16.	<p>प्रश्नानाम् उत्तराणि विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत ।</p> <p>(क) (i) विक्रमादित्यस्य</p> <p>(ख) (ii) हम्मीर-महाकाव्यम्</p> <p>(ग) (iii) गद्यपद्यमयम्</p>	3×1=3

17.	<p>प्रदत्तविकल्पेभ्यः समुचितम् उत्तरं चित्वा लिखत ।</p> <p>(क) (iii) वेणीसंहारम् (ख) (ii) नाट्यशास्त्रम् (ग) (iii) अश्वघोषः (घ) (i) भवभूतिः</p>	4×1=4
	<p>खण्डः - 'ङ'</p> <p>छन्दोऽलङ्कारपरिचयः - 10 अङ्काः</p>	
18.	<p>(अ) अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।</p> <p>(क) तस्मादसक्तः सततं कार्यं कर्म समाचर । (ख) ननमयययुतेयं मालिनी भोगिलोकैः । (ग) 5।5</p> <p>(आ) अधोलिखितश्लोकपङ्क्तिषु प्रयुक्तं छन्दः परिचीय तस्य नाम लिखत ।</p> <p>(क) शिखरिणी (ख) उपजातिः</p>	<p>3×1=3</p> <p>2×1=2</p>
19.	<p>(अ) अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।</p> <p>(क) साधर्म्यमुपमा भेदे । (ख) श्लेषालङ्कारस्य (ग) भवेत् सम्भावनोत्प्रेक्षा प्रकृतस्य परात्मना ।</p> <p>(आ) अधोलिखितासु श्लोकपङ्क्तिषु प्रयुक्तालङ्कारस्य नाम लिखत ।</p> <p>(क) यमकः (ख) उपमा</p>	<p>3×1=3</p> <p>2×1=2</p>
